

**Siaņas deklarācija
par kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu apkārtējās vides saglabāšanu**

**pieņemta Siaņā, Ķīnā
ICOMOS 15. Ģenerālajā asamblejā
2005. gada 21. oktobrī
Gala versija – 22.10.2005**

Preambula

Tiekoties senajā Siaņas pilsētā (Ķīnā) 2005. gada 17.-21. oktobrī pēc ICOMOS Ķīna uzaicinājuma ar mērķi piedalīties ICOMOS 15. Ģenerālajā asamblejā un atzīmējot tās pastāvēšanas 40. gadadienu, lai nodrošinātu Pasaules kultūras mantojuma aizsardzību un saglabāšanu kā daļu no cilvēces ilgpēdīgas attīstības;

Iegūstot no daudziem piemēriem un pārdomām, ar kurām dalījās Ģenerālās asamblejas starptautiskā simpozija „Pieminekļi un vietas savā apkārtējā vidē – saglabāt kultūras mantojumu mainīgā pilsētas un lauku ainavā” laikā un mācoties no plašas pieredzes, ko puda Ķīnas un pasaules autoritātes, institūcijas un speciālisti, kuri strauju pārmaiņu un attīstības kontekstā rūpējas un pārvalda mantojuma objektus, ievērojamas vietas un zonas tādas kā vēsturiskas pilsētas, ainavas, jūras ainavas, kultūras ceļus un arheoloģiskās vietas;

Ņemot vērā starptautisko un profesionālo interesi par pieminekļu un ievērojamu vietu apkārtējās vides saglabāšanu, kā tas izteikts Starptautiskajā pieminekļu un vēsturisku vietu konservācijas un restaurācijas hartā – Venēcijas hartā (1964) – un daudzos tekstos, ko tā iedvesmojusi, īpaši ar ICOMOS Nacionālo un starptautisko komiteju atbalstu, kā arī Naras dokumentā par autentiskumu (1994) un starptautisku tikšanos secinājumos un rekomendācijās, tādās kā Hoianas deklarācijā par Āzijas vēsturisko rajonu saglabāšanu (2003), Bamas kultūras mantojuma atjaunošanas deklarācijā (2004) un Seulas deklarācijā par tūrismu Āzijas vēsturiskajās pilsētās un aizsargājamās zonās (2005);

Atsaucoties uz apkārtējās vides konceptu, kas minēts UNESCO konvencijās un rekomendācijās, tādās kā Rekomendācija par ainavu un ievērojamu vietu skaistuma un rakstura aizsardzību (1962), Rekomendācija par publisku vai privātu būvdarbu apdraudētu kultūras īpašumu saglabāšanu (1968), Rekomendācija par vēsturisku zonu aizsardzību un lomu mūsdienās (1976), Nemateriālā mantojuma aizsardzības konvencija (2003) un, it īpaši, Pasaules mantojuma konvencija (1972) un tās Operatīvās vadlīnijas, kurās apkārtējā vide ir nosaukta kā autentiskuma atribūts, kas jāaizsargā, nosakot aizsardzības zonas, un uz doto iespēju starptautiskai un starpdisciplinārai sadarbībai starp ICOMOS, UNESCO un citiem partneriem un tādu tēmu attīstībai kā autentiskums vai vēsturiskās pilsētāinas saglabāšana, kas izteikta Vīnes memorandā (2005);

Uzsverot nepieciešamību adekvāti reaģēt uz straujajām vai pakāpeniskām pilsētu, ainavu un kultūras ceļu transformācijām, kas radušās no pārmaiņām dzīves stilā, lauksaimniecībā, attīstībā, tūrismā vai no liela mēroga dabas vai cilvēka izraisītām

katastrofām, un atzīt, aizsargāt un pienācīgi saglabāt ilgtermiņā kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu jēgpilno klātbūtni to apkārtējā vidē, tādā veidā samazinot draudus, ka transformācijas procesi negatīvi ietekmēs kultūras mantojumu visā tā bagātībā – tā autentiskumu, būtību, vērtības, integritāti un daudzveidību;

ICOMOS 15. Ģenerālās asamblejas dalībnieki pieņem sekojošu principu un rekomendāciju deklarāciju, vēršoties pie starpvaldību un nevalstiskajām organizācijām, nacionālajām un lokālajām autoritātēm un visām institūcijām un speciālistiem, kas piedalās likumdošanas, politikas un plānošanas procesos un pārvaldē, lai labāk aizsargātu un saglabātu pasaules mantojuma objektu, vietu un zonu apkārtējo vidi.

Atzīt apkārtējās vides lomu kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu nozīmīguma veidošanā.

- 1. Kultūras mantojuma objekta, vietas vai zonas apkārtējā vide tiek definēta kā tuvākā un paplašinātā apkārtne, kas dot ieguldījumu vai ir daļa no pieminekļa nozīmīguma un īpašā rakstura.**

Papildus fiziskiem un vizuāliem aspektiem, apkārtējā vide ietver saskarsmi ar dabisko apkārtni; pagātnes vai tagadnes sociālu vai garīgu praksi, ieražas, tradicionālas zināšanas, izmantošanu vai darbības un citas nemateriālā mantojuma aspektu formas, kas ir radījušas un turpina veidot telpu, kā arī esošais un dinamiskais kultūras, sociālais un ekonomiskais konteksts.

- 2. Dažāda mēroga kultūras mantojuma objekti, vietas un zonas, tai skaitā atsevišķas celtnes vai cilvēka veidotas vietas, vēsturiskas pilsētas vai urbānās ainavas, lauku ainavas, jūras ainavas, kultūras ceļi un arheoloģiskās vietas, savu nozīmīgumu un īpašo raksturu iemanto no attiecīgas sociālās, garīgās, vēsturiskās, mākslinieciskās, estētiskās, dabiskās, zinātniskās vai citas kultūras vērtības. Savu nozīmīgumu un īpašo raksturu tie iegūst arī no jēgpilnām attiecībām ar to fizisko, vizuālo, garīgo vai citu kultūras kontekstu un apkārtējo vidi.**

Šīs attiecības var būt kā rezultāts apzinātam un plānotam radošam aktam, garīgai ticībai, vēsturiskiem notikumiem, izmantošanai vai laika gaitā kopīgam un organiskam procesam caur kultūras tradīcijām.

Izprast, dokumentēt un interpretēt apkārtējo vidi dažādos kontekstos.

- 3. Izprast, dokumentēt un interpretēt apkārtējo vidi ir būtiski, lai noteiktu un novērtētu jebkura objekta, vietas vai zonas kultūrvēsturisko nozīmīgumu.**

Lai definētu apkārtējo vidi, ir nepieciešamas zināšanas par kultūras mantojuma resursa apkārtnes vēsturi un evolūciju, kā arī par vides raksturu. Apkārtējās vides noteikšana ir daudzveidīgu faktoru izvērtēšanas process, ieskaitot iegūtās pieredzes raksturu un kultūras mantojuma resursu pašu.

- 4. Visaptveroša apkārtējās vides izpratne pieprasa multidisciplināru pieeju un dažādu informācijas avotu izmantošanu.**

Avoti ir oficiāla dokumentācija un arhīvi, mākslinieciski un zinātniski apraksti, mutvārdu vēsture un tradicionālās zināšanas, vietējās un asociētās kopienas skatījums, kā arī viedokļu un redzējumu analīze.

Kultūras tradīcijas, rituāli, garīgā prakse un koncepti, kā arī vēsture, topogrāfija, dabas vides vērtības, izmantošana un citi faktori kalpo, lai radītu apkārtējās vides materiālo un nemateriālo vērtību un dimensiju pilnu spektru. Apkārtējās vides noteikšanai ir skaidri jāformulē vides raksturs un vērtības, kā arī tās attiecības ar kultūras mantojuma resursu.

Attīstīt plānošanas instrumentus un praksi, lai saglabātu un pārvaldītu apkārtējo vidi.

- 5. Efektīvu plānošanas un likumdošanas instrumentu, politiku, stratēģiju un prakses ieviešana, lai ilgtspējīgi pārvaldītu apkārtējo vidi, pieprasa konsekvenci un nepārtrauktību piemērošanā, vienlaicīgi atspoguļojot vietējo vai kultūras kontekstu, kurā tie darbojas.**

Apkārtējās vides pārvaldes instrumenti ietver īpašus likumdošanas pasākumus, profesionālo izglītošanu, vispusīgu saglabāšanas un pārvaldības plānu vai sistēmu izveidošanu un piemērotu kultūras mantojuma ietekmes novērtējuma metožu izmantošanu.

- 6. Likumdošanai, noteikumiem un vadlīnijām kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu aizsardzībai, saglabāšanai un pārvaldībai ir jānodrošina aizsardzības jeb bufera zonu izveidošana ap pieminekļiem, lai atspoguļotu un saglabātu to apkārtējās vides nozīmīgumu un īpašo raksturu.**
- 7. Plānošanas instrumentiem jāietver nosacījumi, lai efektīvāk kontrolētu pakāpenisku vai strauju pārmaiņu ietekmi uz apkārtējo vidi.**

Nozīmīgi silueti, skatu līnijas un piemērots attālums starp ikvienu jaunu publisku vai privātu attīstības objektu un kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu ir galvenie aspekti, ar kuru palīdzību nosacījumos var apkārtējai videi nepiemērotu vizuālo un telpisko iejaukšanos vai zemes izmantošanu.

- 8. Kultūras mantojuma ietekmes novērtējumam jābūt pieprasītam visos jaunas attīstības gadījumos, kas ietekmē kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu nozīmīgumu un to apkārtējo vidi.**

Attīstībai kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu apkārtējā vidē jāatklāj to nozīmīguma un īpašā rakstura būtība un jādod pozitīvs ieguldījums.

Uzraudzīt un pārvaldīt pārmaiņas, kas ietekmē apkārtējo vidi.

- 9. Pārmaiņu rādītāji un pārmaiņu un transformāciju individuālā un kopīgā ietekme uz kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu apkārtējo vidi ir pastāvīgs process, kas jāuzrauga un jāpārvalda.**

Urbānās vai lauku ainavas pakāpeniska, tāpat kā strauja transformācija, dzīvesveids, ekonomika vai dabas vide var būtiski vai neatgriezeniski ietekmēt

autentiskuma vērtību, ko apkārtēja vide dod kultūras mantojuma objekta, vietas un zonas nozīmīgumam.

10. Pārmaiņas kultūras mantojuma objekta, vietas un zonas apkārtējā vidē jāpārvalda, lai saglabātu kultūras nozīmīgumu un īpašo raksturu.

Kultūras mantojuma objekta, vietas un zonas apkārtējās vides pārvaldībai ne vienmēr ir jākavē vai jāierobežo pārmaiņas.

11. Uzraudzībai ir jādefinē metodes un darbības, lai izprastu un novērtētu, kā arī lai pasargātu no nozīmīguma zaudēšanas vai vienkāršošanas, vai arī lai labotu bojāto un piedāvātu uzlabojumus saglabāšanā, pārvaldībā un interpretācijas praksē.

Kvalitatīvie un kvantitatīvie rādītāji jāattīsta tā, lai noteiktu apkārtējās vides ieguldījumu kultūras mantojuma objekta, vietas vai zonas nozīmīgumā.

Uzraudzības rādītājiem jāietver tādi fiziskie aspekti kā skatu traucēkļi, silueti un publiskā ārtelpa, gaisa piesārņojums, skaņas piesārņojums, kā arī ekonomiskā, sociālā un kultūras dimensija.

Strādāt ar vietējām, starpnozaru un starptautiskām kopienām, lai sadarbotos un popularizētu apkārtējās vides saglabāšanu un pārvaldi.

12. Sadarbība ar asociētajām un vietējām kopienām un to iesaiste ir apkārtējās vides saglabāšanas un pārvaldes ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pamatā.

Jāveicina starpnozaru sadarbība kā standarta prakse apkārtējās vides saglabāšanā un pārvaldē. Ar kultūras mantojuma jomu ir saistītas tādas jomas kā arhitektūra, pilsētu un reģionālā plānošana, ainavu plānošana, inženierzinātnes, antropoloģija, vēsture, arheoloģija, etnoloģija, muzeoloģija un arhīvi.

Jāveicina arī sadarbība ar dabas mantojuma jomas institūcijām un speciālistiem kā pamats labai praksei, lai identificētu, aizsargātu, atspoguļotu un interpretētu kultūras mantojuma objektus, vietas un zonas to apkārtējā vidē.

13. Jāveicina profesionālā apmācība, interpretācija, kopienas izglītošana un sabiedrības informēšana, lai atbalstītu sadarbību un zināšanu nodošanu, kā arī popularizētu saglabāšanas mērķus un uzlabotu aizsardzības instrumentu, pārvaldības plānu un citu līdzekļu efektivitāti.

Pieredze, zināšanas un citi līdzekļi, kas iegūti aizsargājot individuālus kultūras mantojuma objektus, vietas un zonas, jāizmanto, lai papildinātu to apkārtējās vides pārvaldību.

Jāpiešķir ekonomiski resursi kultūras mantojuma objektu, vietu un zonu apkārtējās vides pētniecībai, novērtēšanai un stratēģiskai plānošanai tās saglabāšanai un pārvaldībai.

Apkārtējās vides nozīmīguma popularizēšana tās daudzveidībā ir profesionāļu, institūciju, asociēto un lokālo kopienu kopīga atbildība, un, pieņemot lēmumus, tiem ir jāreķinās ar apkārtējās vides materiālo un nemateriālo dimensiju.

Pieņemta Siaņā (Ķīnā) 2005.gada 21.oktobrī.